

HALLINTOVALIOKUNNAN LAUSUNTO 23/2010 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2011

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarviosi vuodelle 2011 (HE 126/2010 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla hallintovaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallinto- ja kuntaministeri Tapani Tölli
- kansliapäällikkö Ritva Viljanen, ylijohtaja Pentti Visanen, suunnittelujohtaja Sanna Heikinheimo, apulaispäällikkö, kontra-amiraali Matti Möttönen, kehittämisneuvos Harri Martikainen ja hallitusneuvos Timo Viitanen, sisäasiainministeriö
- osastopäällikkö, ylijohtaja Silja Hiironniemi ja neuvotteleva virkamies Vesa Lappalainen, valtiovarainministeriö
- poliisiylijohtaja Mikko Paatero, Poliisihallitus
- johtaja Martti Kunnasvuori, Häätäkeskuslaitos
- johtaja Kaarina Koskinen, Maahanmuuttovirasto
- henkilöstöpäällikkö Eino Hämäläinen, Tullihallitus
- päällikkö, poliisineuvos Kari Rantala, liikkuva poliisi

- päällikkö, poliisineuvos Ilkka Salmi, suojelupoliisi
- apulaispäällikkö Tero Kurenmaa, keskusrikospoliisi
- poliisikomentaja Jukka Riikonen, Helsingin poliisilaitos
- poliisipäällikkö Martti Kallio, Lapin poliisilaitos
- suunnittelupäällikkö Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto
- tutkimuksen ja yhteiskuntapolitiikan päällikkö Päivi Niemi-Laine, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- puheenjohtaja Antti Palola, Palkansaajajärjestö Pardia ry
- puheenjohtaja Antero Rytkölä, Suomen Nismiesyhdistys ry, edustaen myös Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry:tä
- puheenjohtaja Yrjö Suhonen, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- neuvottelupäällikkö Markku Nieminen, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Itä-Suomen aluehallintovirasto
- Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Kainuun maakunta -kuntayhtymä
- Merivartioliitto ry
- Rajavartioliitto ry
- Tullivirkamiesliitto ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Kuntatalous

Kuntatalous näyttää selviävän talouskriisistä huomattavasti pelättyä pienemmin vaurioin. Aiempaa myönteisempiin arvioihin ovat vaikuttaneet valtion vuonna 2009 tekemät merkittävät toimenpiteet kuntatalouden vahvistamiseksi. Kuntien yhteisövero-osuuden korottaminen, kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alentaminen, kuntien verotulomenetysten täysimääräinen kompensoiminen ja kiinteistöveroprosenttien korottaminen ovat helpottaneet kuntatalouden tilaa. Myös yleinen talouskehitys on ollut aiemmin ennakoitua parempaa, mikä on heijastunut myönteisesti kuntien verotuloihin.

Lisäksi kunnat ovat omilla toimenpiteillään kyenneet hillitsemään toimintamenojen kasvua. Vuoden 2008 toimintamenojen 8 prosentin suuruisen kasvu on saatu alenemaan niin, että kyseiset menot ovat lisääntyneet viime vuonna 4 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna.

Valtion vuoden 2011 talousarvioesitys merkitsee sitä, että kuntien valtionosuudet lisääntyvät ensi vuonna muun muassa indeksitarkistuksista sekä väestön määrän ja ikärakenteen muutoksista johtuen 410 miljoonalla eurolla.

Kuntatalouden vuosikatteen arvioidaan ensi vuonna kattavan poistot ja olevan noin 2,5 miljardia euroa. Laskelma perustuu oletukseen, että kuntien toimintamenojen kasvu on hallittua ja arviolta 3,5 prosenttia. Kuntien verotulojen ja valtionosuuksien lisäys on vastaavasti vajaat 4 prosenttia. Kuntien henkilöstömäärän laskeaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla. Näillä mittareilla kuntatalous näyttää olevan tasapainossa vuonna 2011.

Kuntien menopaineet ovat kuitenkin suuret, ja erityisesti työllistävien investointien arvioidaan pysyvän korkealla tasolla. Kuntatalouden näkyvät vaihtelevat kuntaryhmittäin. Laskelmien perusteella vuosikate ei riitä kattamaan poistoja 40 000—100 000 asukkaan kuntaryhmässä. Lainakannan arvioidaan puolestaan nousevan yli 100 000 asukkaan kunnissa.

Valiokunta kiinnittää tässä kohdin huomiota myös tuottavuuden parantamiseen kunnissa. Paras-selonteosta antamassaan mietinnössä valiokunta on todennut, että kunta- ja palvelurakennuudistuksen vaikutukset eivät ole näkyneet kuntatalouden kannalta merkittävimmissä kunnissa, suurissa kaupungeissa. Sisäisten hallinnollisten rakenteiden kehittäminen ja tuottavuuden lisääminen on välttämätöntä juuri tällaisissa kunnissa, joissa kuntatalouden suuri volyymi on mahdollistanut toimenpiteistä pidättäytymisen (HaVM 8/2010 vp — VNS 9/2009 vp). Hallintovaliokunta toteaa tässä yhteydessä lisäksi, että tuottavuuden lisäämiseen on paneuduttava kaikissa kunnissa. Tietojärjestelmien yhteensopivuuden parantaminen on tässä suhteessa merkittävä kaikkia kuntia, samoin kuin valtiotakin, koskeva lähiajan tuottavuushanke.

Valiokunta esittää jäljempänä ilmenevällä tavalla sisäasiainministeriön pääluokassa maahanmuuttoa koskevaan lukuun valtion kunnille maksamien korvausten korottamista (26.40.30). Samalla valiokunta katsoo, ettei lainsäädännöllä tulisi lisätä kuntien tehtäviä ja aiheuttaa kunnille menoja ilman asianmukaista rahoitusta.

Sisäinen turvallisuus

Poliisi. Vuoden 2011 valtion talousarvioesityksessä poliisin toimintamomentille on esitetty rahoitusta 685,6 miljoonaa euroa ja arviomäärärahamomentille maasta poistamis- ja nou-tokustannuksiin 3,5 miljoonaa euroa eli yhteensä 689,1 miljoonaa euroa. Lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna on noin 5,8 miljoonaa euroa, joka koostuu keskeisesti poliisiasiaien tietojärjestelmän kokonaisuudistuksen jatkamiseen osoitettavasta 2 miljoonasta eurosta (Vitja-hanke), talousrikollisuuden torjuntaan kohdennettavasta 2 miljoonasta eurosta ja terrorismin torjuntaan kohdennettavasta 0,85 miljoonan euron lisärahoituksesta. Valiokunta tähdentää, että mainittu terrorismin torjunnan lisärahoitus, joka on tärkeää saada pysyväksi, mahdollistaa kansallisen terrorismin torjunnan strategian modernin ja nykyaikaisen täytäntöönpanon turvaamalla kuluva-

na vuonna käynnistetyn suojelupoliisin yhdysmiestoiminnan jatkumisen edustustoissa. Maastapoistamis- ja noutokuljetuksiin talousarvioesityksessä ehdotetaan lisäksi 1 miljoonan euron tasokorotusta.

Poliisin toimintaa on hallituksen esityksen mukaan tarkoitus ensi vuonna painottaa rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseen ja vähentämiseen, poliisin toimintavalmiuden sekä palvelukyvyyn turvaamiseen ja parantamiseen. Väkivaltarikollisuuden torjunnassa painotetaan lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa rikollisuutta sekä lähisuhdeväkivaltaa. Poliisin hallintorakenneuudistuksen ja rikostorjunnan toimintojen uudelleen järjestämisen avulla pyritään parantamaan poliisin palvelukykyä, mahdollistamaan erikoisosaamiseen keskittämistä, nostamaan rikosten selvitysprosenttia ja nopeuttamaan juttujen käsittelyä. Järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä pyritään heikentämään ja rikollisryhmien määrää vähentämään. Lisäksi poliisi puuttuu rasistisia piirteitä omaavaan rikollisuuteen aktiivisesti. Myös talousrikostorjunnan vaikuttavuutta parannetaan. Edelleen lupahallinnon vaikuttavuus kasvaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä, rikostorjunnassa sekä liikenneturvallisuudessa.

Valiokunnalle esitetyn selvityksen mukaan poliisin toimintamenomomentin määrärahasoon on kuitenkin tehty kuluvaan vuoteen verrattuna yhteensä noin 10 miljoonan euron leikkaukset, jotka muodostuvat 5 miljoonan euron suuruudesta yleisesti poliisin toimintaan osoitetun rahoituksen tason alentamisesta, vuodelle 2010 saadun 3 miljoonan euron työllistämismäärärahan poistamisesta sekä noin 1,75 miljoonan euron tuottavuusvähennyksistä.

Poliisin toimintamenomomentin rahoitukseen kohdistuu lisäksi merkittäviä muita kustannuksia, joille ei ole esitetty rahoitusta. Hallinnon tietotekniikkakeskuksen laskutus on ollut saadun selvityksen mukaan kuluneena vuonna 7,7 miljoonaa euroa varattua rahoitusta suurempi, minkä vuoksi kyseinen menoerä on jouduttu rahoittamaan toimintamenoista. Ensi vuonna on varattava myös uusien toimitilojen varusteluun

1,2 miljoonaa euroa. Poliisin tietojärjestelmien kokonaisuudistukseen (Halti-Patja) liittyen toteutetaan muun muassa ase- ja turvallisuusalan valvontarekisterit. Lisäksi merkittäviin tietojärjestelmähankkeisiin (Vitja, Kieku, Biometria, Prüm) joudutaan kohdentamaan useita miljoonia euroja toimintamenomomentin rahoitusta.

Aivan uutena menoeränä, jota ei ole talousarvioesityksessä otettu lainkaan huomioon, syntyvät ensi vuoden alusta voimaantulevan lähisuhdeväkivallan torjumista tukevan lainsäädännön johdosta aiheutuvat kokonaan uudet rikostutkimamenot (HE 78/2010 vp). Säädetty laki, jossa esitetään alaikäiseen ja läheiseen samoin kuin työntekijään hänen työtehtäviensä vuoksi kohdistuvat lievät pahoinpitelyt virallisen syytteen alaisiksi, merkitsee sisäasiainministeriön laskelman mukaan noin 5,5 miljoonan euron kustannusvaikutusta ministeriön hallinnonalalla. Talousarvioesityksessä on varattu lisärahoitusta uuden lainsäädännön johdosta sekä syyttäjille että tuomioistuimille, mutta ei poliisille.

Poliisien työllistämiseen on ollut käytettävissä lisärahoitusta vuosina 2009 ja 2010. Työttömien poliisien määrä onkin saatu putoamaan noin 60:een, kun se on ollut korkeimmillaan noin 200. Poliisiresurssien taso on ollut vuonna 2008 noin 7 500 henkilötyövuotta, viimeisen enusteen mukaan kokonaismäärä tulee olemaan kuluvan vuoden lopussa noin 7 800 henkilötyövuotta. Vuoden 2011 alustava henkilötyövuosikehys on 160 pienempi kuin kuluvana vuonna.

Poliisikoulutuksesta valmistuu ensi vuonna noin 185 poliisimiestä ennakoitua poistumaa vähemmän, mikä helpottaa työttömien poliisien työllistymistä. Vuosien 2009 ja 2010 työllistämistoimien tarve ulottuu kuitenkin vielä vuodelle 2011 muun muassa sen johdosta, että työurien pidentämishalut ovat vähentäneet auki tulevien vakanssien määrää. Samanaikaisesti poliisille on tullut merkittäviä lisämenoja toimitila- ja tietojärjestelmähankkeiden vuoksi. Tämän vuoksi valiokunta katsoo olevan perusteltua jatkaa sopeuttamistoimia myös ensi vuonna ja varata työllistämistoimiin tarvittavaa rahoitusta.

Valiokunnan saaman selvityksen perusteella sekä poliisin erillisyyksiköiden että paikallispo-

liisin poliisilaitosten kuluvaan vuoden rahoitustilanne on ollut jo poikkeuksellisen kireä. Muun muassa ajoneuvokalusto- ja laitehankintoja on jouduttu lykkäämään. Siirtyviä eriä arvioidaan jäävän hyvin vähän tai ei lainkaan. Ensi vuoden alustavan rahoituskehityksen pohjalta ei voida myöskään asianmukaisesti suunnitella poliisin ensi vuoden toimintaa. Alustavaa rahoituskehitystä on kuitenkin tarkoitus tarkistaa lähiaikoina käytävissä tulosneuvotteluissa.

Käytettävissä olevan tiedon perusteella valiokunta pitää edellä lausutun lisäksi vakavana uhkana, että poliisin henkilöstöä joudutaan muutoinkin vähentämään. Tällaisten toimenpiteiden vaikutukset näkyvät poliisipalvelujen saatavuudessa, työn vaikuttavuudessa sekä tehokkuudessa. Myöskin lupahallinnon palvelutarpeisiin on entistä vaikeampaa asianmukaisesti vastata. Nämä seikat merkitsevät myös sitä, ettei asetettujen painopisteiden tavoitteita voida saavuttaa. Poliisin resurssipolitiikka näyttäytyy edelleen tempoilevana, ja poliisimiesten määrä vaihtelee vuosittain määrärahojen mukaan, vaikka poliisimiesten peruskoulutus kestää kaksi ja puoli vuotta.

Hallintovaliokunta esittääkin, että poliisin toimintamenomomentille (26.10.01) osoitetaan lisärahoitusta 5 miljoonaa euroa vuodelle 2011.

Keskusrikospoliisin Vantaan toimitalo on käynyt ahtaaksi, minkä vuoksi toimitilojen laajentaminen on tullut ajankohtaiseksi. Hankkeesta on tehty alustava tarvekartoitus, jossa on selvitetty myös Liikkuvan poliisin muuttoa Malmilta Vantaalle. Myös Poliisin tekniikkakeskus sijoittuisi lisärakennukseen. Valiokunnan mielestä synergia- ja kustannustehokkuusnäkökulmasta lisärakennukseen voisivat sijoittua lisäksi myös esimerkiksi Poliisihallitus ja Tullin rikostorjunta. Vantaan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt kaavamuuoksen, joka mahdollistaa 32 000 m²:n lisärakentamisen Keskusrikospoliisin nykyisen toimitilan viereen. Näihin toimitiloihin voitaisiin rakentaa myös ampumarata, jota voitaisiin käyttää myös yleisempään ampumaurheiluharrastukseen.

Hallintovaliokunta esittääkin, että vuoden 2011 valtion talousarviossa myönnetään poliisin toimintamenomomentille (26.10.01) lisärahoitusta 100 000 euroa käytettäväksi Keskusrikospoliisin toimitilojen laajentamisen ja Liikkuvan poliisin, Poliisin tekniikkakeskuksen sekä mahdollisesti myös Poliisihallituksen ja Tullin rikostorjunnan toimitilojen rakentamisen konkreettiseen suunnitteluun Vantaalle Keskusrikospoliisin nykyisten toimitilojen läheisyyteen.

Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitos on ilmoittanut turvaavansa strategiansa edellyttämän kehittämistyön ja yhteiskunnallisten odotusten mukaisen voimavarojen käytön toimeenpanemalla sisäisen voimavarasiirron painopistealueille pidemmällä aikavälillä. Voimavaroja vapautetaan vähentämällä johtoportaita, keventämällä hallintoa ja vähentämällä rajavalvontaa sivusuunnissa. Voimavaroja on kohdennettu jo viime vuosina voimakkaasti laite- ja kalustoinvestointeihin, mitä toimintalinjaa jatketaan. Henkilövoimavaroja kompensoidaan ja tuottavuutta parannetaan muun muassa kehittämällä edelleen liikkuvuuden ja tekniikan hyödyntämiseen perustuvaa rajavalvonnan toimintamallia sekä rajatarkastuksiin liittyvillä automatisointitoimenpiteillä.

Tulli. Tulli kuuluu hallintovaliokunnan toimialaan keskeisesti siltä osin kuin kysymys on laitoksen toiminnasta sisäisen turvallisuuden viranomaisena. Tämän lisäksi tullilaitoksen asema koskettaa valiokuntaa yleisemmästä valtion hallinto-organisaation ja henkilöstöpolitiikan näkökulmasta.

Hallintovaliokunta toteaaakin tiivistetysti, että tulli on tuottavuusohjelmaan verrattuna varsin etupainotteisesti joutunut vähentämään henkilöstöään. Kuluvana vuonna tuottavuusvähennystavoite alittuu yli 100 henkilötyövuodella, mikä osoittaa, etteivät Tullin määrärahat ole mahdollistaneet edes tuottavuusohjelman mukaisia henkilövoimavaroja. Tulli onkin päättänyt suuren määrän määräaikaista virkasuhteita sekä jättänyt pääsääntöisesti korvaamatta eläköitymisestä

aiheutunutta poistumaa. Tulli on näin ollen joutunut vähentämään kouluttamaansa nuorta henkilökuntaa. Henkilöstösuunnittelun näkökulmasta kehitys on jo pidempään ollut ongelmallista. Henkilöstön rakenteen ja osaamisen pitkäjänteinen kehittäminen vaarantuvat, mikä ei voi olla näkymättä myöskään tullin toiminnassa. Tullin tehtäviin kuuluu muun muassa ulkomaan tavaraliikenteen sujuvuuden turvaaminen ja fisikaalinen tehtävä kerätä valtiolle veroja ja maksuja, joiden tehtävien hoitamista ei saa myöskään vaarantaa.

Tulli on toimitilojensa osalta sidottu tiettyihin paikkoihin — lentokentille, satamiin ja maarajalla oleviin asemiin, joissa sijaitsevien toimitilojen kilpailuttaminen on vaikeaa, koska vaihtoehtoisia toimitiloja ei juurikaan ole. Lisäksi tulli toimii monissa paikoissa Senaatti-kiinteistöiltä vuokratuissa tiloissa, joiden vuokramenot ovat yli 5,5 miljoonaa euroa. Tullilla onkin kiinteistökustannuksissa noin 3 miljoonan euron vuotuinen kattamaton rakenteellinen määräraha-vaje.

Tullilla on tärkeä tehtävä sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä poliisin ja rajavartiolaitoksen ohella. Tullivalvonnassa on kyetty takavarikoimaan huomattava määrä huumausaineita, paljastamaan rikoksia ja ottamaan kiinni etsintäkuulutettuja. Tämän toiminnan edellytykset on välttämätöntä turvata. Valiokunta edellyttää, että tullin määrärahoja lisätään viimeistään lisätalousarviomenettelyssä.

Hätäkeskukset. Hätäkeskustoimintaa on tarkoitus tehostaa ja tuottavuutta lisätä hätäkeskuslaitoksen rakenteita kehittämällä ja tietojärjestelmän uudistamisella. Hätäkeskusjärjestelmän toimivuutta ja viranomaisyhteistyötä parannetaan entisestään ja sitä kautta parannetaan myös väestön turvallisuuspalveluja. Näiden toimenpiteiden edellyttämät laitoksen rakenteita koskevat päätökset on tehty. Lisäksi on säädetty kehittämistyön edellyttämä uusi lainsäädäntö. Meneillään onkin aina vuoteen 2015 saakka ulottuva toimeenpanovaihe. Hätäkeskuslaitoksen strategisen muutoshankkeen ja hätäkeskustietojärjestelmän (TOTI) uudistamiskustannuksista, joihin

on varattu yhteensä noin 30 miljoonaa euroa, riippuu keskeisesti hätäkeskuslaitoksen vuotuisen menojen rahoittamistarve. Hätäkeskuspäivystäjien määrä on noussut vuodesta 2009, ja vuonna 2011 henkilötyövuosien määrä säilyy kuluvan vuoden tasolla. Valiokunta tähdentää, että rakennemuutosprosessin yhteydessä tulee varmistaa hätäkeskuspalvelujen saatavuus ja kansalaisten turvallisuus sekä hätäkeskuspäivystäjien riittävyys muun muassa tarpeellisella lisäkoulutuksella.

Tässä yhteydessä valiokunta kiirehtii erikseen erityisesti kuuroille tärkeän valtakunnallisen hätätekstiviestipalvelun käyttöönottoa.

Pitkän aikavälin suunnittelu. Vuonna 2009 on valmistunut hallitusohjelmaan perustuva selvitys poliisin pitkän aikavälin henkilöstötarpeista (Poliisi 2020 -selvitys). Valiokunta uudistaa kantansa, että poliisin toimintaa tulee kehittää mainitun pitkän aikavälin henkilöstötarpeiden suunnitelman mukaisesti ja että tähän suunnitelmaan on poliittisesti sitouduttava. Myös muiden sisäisen turvallisuuden viranomaisten — rajavartiolaitoksen, tullin ja hätäkeskuslaitoksen — osalta on laadittava pitkäjänteisen ja vakaan toiminnan edellyttämät tehtävä-, resurssi- ja rahoitussuunnitelmat, joihin poliittisesti myös sitoudutaan.

Maahanmuutto

Oleskelulupahakemuksia maahanmuuttovirastoon on tullut eri perusteilla kuluvana vuonna tammi—heinäkuussa hieman vajaat 14 000, kun vastaavana ajanjaksona vuonna 2009 hakemuksia on saapunut yli 12 000. Vireille tulleiden oleskelulupahakemusten määrässä on näin ollen tapahtunut kasvua noin 14 prosenttia. Eniten kasvua viime vuoteen verrattuna on tapahtunut muuta omaista koskevissa perhesidehakemuksissa (+102 prosenttia) sekä elinkeinonharjoittajan oleskelulupahakemuksissa (+55 prosenttia).

Perheen yhdistämishakemusten määrän arvioidaan kuluvana vuonna lisääntyvän viime vuoteen verrattuna noin 30 prosenttia. Heinäkuun lopussa on ollut vireillä yhteensä noin 9 000 perhesidehakemusta.

Saadun selvityksen perusteella nykyisillä resursseilla pystytään ratkaisemaan vuodessa arviolta 1 000 sellaista hakemusta, joissa hakijoita joudutaan kuulemaan suullisesti sen vuoksi, että hakijat ovat luku- ja kirjoitustaidottomia, eikä heillä ole esittää juurikaan luotettavaa asiakirjanäyttöä henkilöllisyydestään ja perhesiteistään. Tällaisia hakemuksia on käsiteltävänä huomattavan paljon. Perheiden koot voivat myös olla suuria, ja perhekokonaisuudet ovat muuttuneet monimuotoisemmiksi. Edustustojen tehtävänä on suorittaa perhesidehaastattelut, mutta ulkoasiainministeriöllä ei ole ollut osoittaa riittävästi resursseja tehtävää hoitamaan.

Tällä hetkellä ratkaistaan vielä vuoden 2008 alkupuolella tulleita hakemuksia, ja käytännössä kaikki vuonna 2009 vireille tulleet hakemukset, joista suurin osa edellyttää haastattelua, on haastattelehatta.

Tilanne on erittäin ongelmallinen, sillä perheen yhdistämiselle on EU-direktiivin ja ulkomaalaislain mukaisesti enintään 9 kuukauden käsittelyaika, vaikka poikkeuksellisissa olosuhteissa määräaika voidaan ylittää. Maahanmuuttovirasto on saanut ylityistä käsittelyajoista huomautuksen eduskunnan apulaisoikeusasiamieheltä. Maahanmuuttovirasto on esittänyt hakemusten käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi ensi vuoden talousarvioon 20 henkilön lisäresurssia (1,8 miljoonaa euroa), mutta rahoitusta ei sisälly talousarvioon. Valiokunta katsoo, että tältä osin rahoituskysymys on ratkaistava viimeistään lisätalousarviomenettelyssä.

Suomesta on hakenut kansainvälistä suojelua kuluvana vuonna elokuun loppuun mennessä kaikkiaan 2 665 henkilöä, mikä on 31 prosenttia vähemmän kuin edellisenä vuonna vastaavana aikana. Turvapaikanhakijoiden määräksi on arvioitu kuluvana vuonna yhteensä 4 000 hakijaa.

Vuoden 2009 lisätalousarviossa ja kuluvan vuoden talousarviossa maahanmuuttovirastolle myönnetty lisähenkilöresurssit ovat pitäneet turvapaikkapäätöksenteon sujuvana. Turvapaikkahakemusten jonoa onkin kyetty purkamaan hyvin. Käsittelyajat eivät kuitenkaan vielä ole lyhentyneet tavoitteiden mukaisiksi. Ensi vuodel-

le ehdotettu 40 henkilön lisäresurssi turvaa päätöksenteon nopeuden ja säästää vastaanoton menoja.

Kunnat vastaavat suurelta osin maahanmuuttajien palveluista sekä kotoutumisen tukemisesta. Maahanmuuton lisääntyminen edellyttää kasvavaa taloudellista panostusta maahanmuuttajien kotoutumisen tukemiseen. Maahanmuuttajien yksilölliset tarpeet vaativat peruspalvelujen mukauttamista sekä erillisjärjestelyjä palvelujen tarjoamisessa.

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen kotouttamislainsäädännön uudistamisesta kokonaan uudella lailla kotouttamisen edistämiseksi (HE 185/2010 vp). Muun muassa lainsäädännön soveltamisalaa on tarkoitus laajentaa koskemaan kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia. Uudistettu lainsäädäntö on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi vuoden syyskuun alussa. Määräaikaiset säännökset aikuisten maahanmuuttajien kotouttamiskoulutuksesta sekä maahanmuuttajalasten ja -nuorten opetuksen uusien mallien kokeilemiseksi tulevat hallituksen esityksen mukaan voimaan jo vuoden 2011 alussa.

Hallintovaliokunta esittää uudistettavan kotouttamislainsäädännön toimeenpanon — muun muassa perustiedon antamiseen suomalaisesta yhteiskunnasta — turvaamiseksi valtion vuoden 2011 talousarvioon lisättäväksi 500 000 euroa momentille 26.40.03 (Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen).

Maahanmuuttopolitiikkamme onnistuminen riippuu muun muassa kotouttamistoimien onnistumisesta. Jo nyt kuntien vastaanottohaluttomuuden takia noin 900 oleskeluluvan saanutta on vailla kaikkia kotouttamispalveluja muutettuaan omaehtoisesti vastaanottokeskuksista kuntiin. Lisäksi vastaanottokeskuksissa on yli 400 oleskeluluvan saanutta. Siksi kotouttamistoimia pitää tehostaa ja kuntakorvauksia lisätä.

Valtion talousarviesityksessä ehdotetaan kuntakorvauksiin varattavaksi noin 100 miljoonaa euroa. Laskennallisten kuntakorvausten piiriin arvioidaan kuuluvan vuonna 2011 hieman alle 10 000 henkilöä. Kuntakorvauksia on koro-

tettu vuoden 2010 alussa 10 prosentilla. Tämä ei kuitenkaan kuntien näkökulmasta ole riittävä tarkistus kattamaan niille aiheutuvia kustannuksia. Korvaukset ovat olleet nykyisen suuruisia vuodesta 1993 lähtien. Tilastokeskuksen mukaan julkisten menojen hintaindeksin mukainen korvauksen korottamistarve on 40 prosenttia.

Hallintovaliokunta esittää kiintiöpakolaisten kuntakorvausten maksuajan pidentämistä kolmesta vuodesta neljään vuoteen sekä kiintiöpakolaisten kuntiin sjoittamisen edistämiseksi kunnille maksettavien laskennallisten korvausten korottamista 40 prosentilla 7 vuotta täyttäneiden osalta. Korotuksen kustannusvaikutus on 7,0 miljoonaa euroa, josta valiokunta esittää puolet toteutettavaksi vuoden 2011 talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä ja puolet vuoden 2012 talousarviossa. Näin ollen hallintovaliokunta esittää vuoden 2011 valtion talousarvioesitykseen lisättäväksi kiintiöpakolaisten kotikuntakorvauksiin 3,5 miljoonaa euroa momentille 26.40.30 (valtion korvaukset kunnille).

Hallinnon kehittäminen, tuottavuus ja henkilöstöpolitiikka

Tuottavuusohjelman tavoitteena on parantaa valtionhallinnon tuottavuutta uudistamalla hallinnon rakenteita ja prosesseja, sähköistämällä prosesseja ja asiointipalveluja, kokoamalla toimintoja yhteen sekä verkostoitumista ja kumppanuuksia etsimällä. Toiminnan tapaa muuttamalla pyrkimyksenä on turvata palvelu- ja laatutaso vähemmillä resursseilla henkilöstön eläköityessä.

Valiokunta pitää perusteltuna aitoa hallinnon tuottavuuden ja tehokkuuden parantamista. Samalla on kuitenkin varmistettava palvelujen asianmukainen saatavuus eri palvelukanavien kautta samoin kuin palvelujen korkea laatu. Aiempaan tapaan valiokunta korostaa tuottavuustyössä vaikuttavuuden merkitystä. Meno-

säästöjen kokonaisvaikutuksia tehtävien hoitamiseen ja palvelujen saatavuuteen on aina arvioitava myös hallinnon rajat ylittävien vaikutuksien. Säästäminen kustannuksista piittaamatta ei lisää aitoa tuottavuutta ja vaikuttavuutta.

Tuottavuushankkeista on hyviä kokemuksia esimerkiksi hankintatoimen kehittämistyössä sekä talous- ja henkilöstöhallinnon uudistamisessa. Lisäksi esimerkiksi valtion aluehallintoa on uudistettu laajalti poikkihallinnollisesti kulu- van vuoden alusta lukien. Vireillä ja käynnistymässä on myös useita hankkeita muun muassa sähköisen asioinnin helpottamiseksi sekä valtion ja kuntien tietojärjestelmien yhteentoimivuuden parantamiseksi.

Tuottavuustyön ongelmana on kuitenkin se, että se näyttäytyy yhä liiallisesti matemaattisiin henkilöstöleikkauksiin perustuvana saneeraus-hankkeena. Myöskin kokonaistaloudellinen tarkastelunäkökulma näyttää olevan yhä taka-alalla. Henkilöstön määrää koskevat ratkaisut on kytkettävä hallinnon tehtävien määrittelyn ohella todellisiin tuottavuutta tehostaviin hankkeisiin ja prosesseihin. Muussa tapauksessa palvelut heikkenevät ja hallinnon tuottavuus tosiasiallisesti vähenee.

Valtionhallinto on viime vuodet ollut laajalti suuressa muutoksessa. Valiokunta tähdentää, että rakennemuutoshankkeissa valtion tulee noudattaa valtioneuvoston periaatepäätöstä valtion henkilöstön aseman järjestämisestä organisaation muutostilanteissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että mahdolliset henkilöstövähennykset tapahtuvat vain luonnollisen poistuman kautta. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota muutosturvian kehittämistarpeisiin muun muassa valmisteltaessa valtion virkamieslainsäädännön uudistamista.

Lausunto

Lausuntonaan hallintovaliokunta esittää,

että valtiovainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

HaVL 23/2010 vp — HE 126/2010 vp

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Antti Rantakangas /kesk	Oiva Kaltiokumpu /kesk
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Elsi Katainen /kesk
jäs.	Marko Asell /sd	Outi Mäkelä /kok
	Maarit Feldt-Ranta /sd	Petri Pihlajaniemi /kok
	Juha Hakola /kok	Raimo Piirainen /sd
	Rakel Hiltunen /sd (osittain)	Unto Valpas /vas
	Heli Järvinen /vihr	vjäs. Lasse Hautala /kesk
	Pietari Jääskeläinen /ps	Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

*Perustelut**Kuntatalous*

Kunnat on jätetty yksin talousongelmiensa kanssa. Kunnat ovat joutuneet hillitsemään toimintamenojensa kasvua karsimalla kovalla kädellä palveluitaan ja vähentämällä henkilöstöään sekä paikkaamaan talouttaan ottamalla lisää velkaa. Palveluiden saatavuudessa on paikoin vakavia puutteita, ja niiden alueellisessa tarjonnassa on suuria eroja. Rapautuvat palvelut ovat vakava uhka kansalaisten oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun kannalta.

Opetustoimeen on toteutettu leikkauksia monissa kunnissa, ja kuntien päätökset ja suunnitelmat uhkaavat perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien toteutumisesta. Myös sosiaali- ja terveyspalveluissa kuntien tilanne on paikoin hälyttävä. Kuntien säästöt ovat tarkoittaneet laiminlyöntejä peruspalveluissa — vanhusten, perheiden ja omaishoitajien palveluissa, terveydenhuollossa ja lastensuojelussa. Samaan aikaan kunnille on asetettu uusia velvoitteita, joiden toteuttaminen vaatii lisäresursseja. Niitäkään hallitus ei kuitenkaan ole kunnille riittävässä määrin turvannut.

Työttömyyden ollessa korkealla lisääntyy kuntapalveluiden tarve. Edellä esitetyn vuoksi sosialidemokraatit pitävät perusteltuna, että valtionosuuksia peruspalveluiden rahoittamiseksi korotetaan ensi vuonna.

Poliisi

Poliisi on tiukan säästökuurin alla. Vuoden 2011 valtion talousarvioesityksessä poliisin määrärahasoon on kuluvaan vuoteen verrattuna tehty yhteensä 10 miljoonan euron leikkaukset, ja poliisin toimintamenojen rahoitukseen kohdistuu lisäksi merkittäviä kustannuksia, joille ei ole varattu rahoitusta. Tällä hetkellä poliisilla on lisäksi virkojen täyttökielto, eikä poliisien työllistämismäärärahaa ole luvassa ensi vuodelle. Poliisi-

sitoimen määrärahojen leikkaaminen heikentää pitkällä aikavälillä vakavasti kansalaisten oikeusturvaa ja turvallisuutta. Kansalaisten palvelut on turvattava asuinpaikasta riippumatta. Kiireä rahatilanne uhkaa kuitenkin jatkossa vähentää poliisin palvelupisteitä sekä poliisien koulutamista ja palkkaamista.

Hätäkeskukset

Kansalaisten turvallisuuden kannalta on tärkeää, ettei hätäkeskusuudistus vaaranna olemassa olevia turvallisuusrakenteita. Hätäkeskusuudistus on syytä arvioida pikaisesti uudelleen erityisesti turvallisuuden ja aluejaon kannalta.

Maahanmuutto ja kotouttaminen

Hallittu maahanmuuttopolitiikka edellyttää panostuksia muun muassa maahanmuuttajien kotoutumiseen ja työllistymiseen sekä hakemusten käsittelyaikojen lyhentämiseen Maahanmuuttovirastossa. Kuntien turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto kangertelee, ja kuntakorvausten taso onkin nostettava vastaamaan kustannusten nousua samalla, kun järjestelmää uudistetaan. Kotoutumisen tehostaminen on tärkeä tavoite, johon on varattava riittävät resurssit. Kunnille ei saa antaa lisävelvoitteita ilman riittävä rahoitusta.

Tuottavuusohjelma

Valtion tuottavuusohjelman tarkoituksena oli löytää keinoja, joilla aidosti lisätään tuottavuutta valtionhallinnon eri aloilla. Nykyisellään väen vähentäminen on kuitenkin noussut tuottavuuden lisäämistä tärkeämmäksi tavoitteeksi ja tuottavuusohjelmaa toteutetaan palveluiden laadun ja saatavuuden kustannuksella. Valtion talouden tarkastusvirasto on suominut tuottavuusohjelman toteuttamistapaa mm. siitä, etteivät tuottavuusohjelman mukaiset henkilötyövuosien vähennykset ole täysin yhteydessä tuottavuutta parantaviin toimenpiteisiin. Tuottavuusohjelma on

palautettava palvelemaan alkuperäistä tarkoitustaan: henkilöstövähennysten on perustuttava todellisiin tuottavuutta tehostaviin toimenpiteisiin, eivätkä ne saa heikentää palveluiden saatavuutta tai laatua. Nykymuotoisesta tuottavuusohjelmasta on luovuttava.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katsomme,

että hallintovaliokunnan olisi tullut lausunnossaan ottaa edellä oleva huomioon.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2010

Maarit Feldt-Ranta /sd
Raimo Piirainen /sd

Marko Asell /sd
Rakel Hiltunen /sd

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

1 Valtionosuudet

1.1 Yleisiä näkökohtia kuntien valtionosuuksista vuonna 2011

Julkisen vallan tehtävä on huolehtia yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteutumisesta tuottamalla verorahoitteisesti julkisia palveluita. Niiden hankinta markkinahintaan yksityis-sektorilta vaarantaa pieni- ja keskituloisten edellytykset käyttää näitä palveluita. Kun rikkailta kerätään enemmän veroja kuin köyhiltä ja kun ne käytetään edullisten peruspalveluiden tuotantoon, turvataan parhaiten kaikille hyvä ja oikeudenmukainen elämä.

Kunnat ovat julkisten palveluiden tuotannon kannalta keskeisessä asemassa, koska ne ja niiden muodostamat kuntayhtymät tuottavat valtaosan näistä palveluista. Jotta kunnat pystyisivät kohtuudella hoitamaan tehtävänsä, niillä tulee olla riittävät taloudelliset edellytykset. Nyt ei ole niin.

Hallintovaliokunnan enemmistön hyväksymässä lausunnossa arvioidaan, että hallituksen talousarvioesitys merkitsee kuntien valtionosuuksien lisäämistä 410 miljoonalla eurolla. Kuntaliiton lausunnossa kuitenkin todetaan, että kasvu selittyy kokonaisuudessaan verotulokevennysten kompensatiolla ja indeksitarkistuksilla.

Valtionosuuksiin sisältyy 1,6 %:n indeksikorotus, joka lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia ja avustuksia 133 miljoonaa euroa. Kuntaliiton lausunnon mukaan todellinen kustannustason nousu on arvioitu 2,6 prosentiksi. Indeksikorotusta on korjattu pienemmäksi, koska tarkentuneiden tietojen mukaan vuoden 2009 indeksikorotus osoittautui noin prosenttiyksikön liian suureksi. Sinänsä valtionosuuslain mukainen korjausmenettely heikentää takautuvasti kuntien rahoitusasemaa vuonna 2011 1 prosent-

tiyksikön verran todellisesta, arvioidusta kustannusten noususta.

Lisäksi valtionosuuksien lisäykseen sisältyy 74 miljoonan euron lakisääteinen lisäys, joka aiheutuu asukasluvun ja ikärakenteen muutoksesta aiheutuvasta sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten noususta. Kuntien laskennalliset kustannukset nousevat vastaavasti 217 miljoonaa euroa. Näin kuntien omarahoitusosuus kustannusnoususta on 66 %.

Asukasluvun ja ikärakenteen muutoksesta aiheutuva esi- ja perusopetuksen laskennallinen 18 miljoonan euron valtionosuussäästö käytetään perusopetuksen laadun kehittämiseen, joten myöskään tämä erä ei kevennä kuntataloutta.

1.2 Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet

Esitämme vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäaloitteiden mukaisesti, että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 28.90.30 budjettiperusteisesti kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia 680 miljoonaa euroa, josta

- sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien korottamiseen 450 miljoonaa euroa,
- ikäihmisten hoivatakuun toteuttamiseen 150 miljoonaa euroa,
- omaishoidon kehittämiseen 30 miljoonaa euroa ja
- vaikeavammaisten avustajapalvelujen kehittämiseen 50 miljoonaa euroa.

Hallituksen budjettiehdotuksessa valtionosuutta perustoimeentulon kustannuksiin esitetään nostettavaksi 29 miljoonalla eurolla tähän vuoteen verrattuna. Lisäys kohdentuu pääasiallisesti viimesijaiseen vähimmäistoimeentuloturvaan eli toimeentulotukimenojen lisääntyneeseen kasvuun, koska toimeentulotuki korkean työttömyyden oloissa on muodostunut yhä suuremmalle osalle ensisijaiseksi toimeentulon lähteeksi. Näin on siksi, että tämäkään hallitus ei budjettiehdotuksissaan ole esittänyt työttömyysturvan vähimmäisetuuksiin, työmarkkinatukeen ja

työttömyysturvan peruspäivärahaan tasokorotusta. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen valtionosuutta ehdotetaan lisättäväksi hallitusohjelman mukaisella 21,25 miljoonalla eurolla. Ehdotuksessa vähäinen määrärahan lisäys halutaan käyttää moneen hyvään tarkoitukseen, muun muassa terveydenhuoltolain ja vammaispalvelulain uudistusten toteuttamiseen, neuvolatoimintaan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon sekä lapsiperheiden kotipalvelujen vahvistamiseen. Suomen Kuntaliiton valiokunnalle esittämän arvion mukaan pelkästään kunnille määrättyjen uusien tehtävien kustannusvaikutus on jopa 100 miljoonaa euroa suurempi kuin hallituksen esittämä.

Näiden tärkeiden hankkeiden lisäksi kuntien tuottamat ikäihmisten hoivapalvelut ovat täysin riittämättömät. Samoin omaishoitajien ylivoimaista työtaakkaa on helpotettava. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on esittänyt talousarvioaloitteet määrärahan lisäyksiksi myös näihin tarkoituksiin, joista jäljempänä on tarkempi esitys. Samoin ryhmä on esittänyt omaishoitajan palkkion säätämistä verovapaaksi.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) esitti Sosiaalibarometri 2010 -tutkimuksen julkistamistilaisuudessa arvion, että sosiaalipalvelujen turvaamisedellytykset heikentyvät vuonna 2010 yli neljäsosalla kunnista ja taloudelliset resurssit lähes puolella alueista ja että perusterveydenhuollon palvelujen turvaamisedellytykset heikentyvät kolmasosassa kunnista ja taloudelliset resurssit puolessa terveyskeskuksia.

STKL arvioi, että kuluvana vuonna palvelujen vähentäminen on käynnistynyt. Yksi neljäsosa sosiaali- ja terveysjohdosta ennakoi karsintoja kuluvana vuonna. Samanaikaisesti taantuma on kasvattanut palvelutarpeita. STKL:n mukaan riskinä on uuden, erityisesti nuorten syrjäytyneiden ryhmän syntyminen. Kyselyvastausten viesti on selvä: Tarvitaan valtionosuuksien määrääkainen korotus valtionvelan kasvamisesta huolimatta.

1.3 Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet

1.3.1 Perusopetuksen valtionosuuksien lisääminen luokkakokojen pienentämiseksi sekä oppivelvollisuuden ulottamiseksi 18 ikävuoteen.

Esitämme vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäaloitteiden mukaisesti, että valtiovarainvaliokunta lisää kuntien opetustoimen valtionosuuksia seuraavasti:

- perusopetuksen ja lukion valtionosuuksien momentille 29.10.30 budjettiperusteisesti yhteensä (luokkakokojen pienentäminen ja oppivelvollisuuden laajentaminen yhteensä) 37 000 000 euroa;

- ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien momentille 29.20.30 lisäyksenä 8 000 000 euroa budjettiperusteisesti ja

- oppisopimuskoulutuksen valtionosuuksien momentille 29.30.32 lisäyksenä 6 000 000 euroa budjettiperusteisesti.

1.3.1.1 Luokkakokojen pienentäminen. Laadukkaan koulujärjestelmän yksi kulmakivi on sekä oppilaiden että opettajien oikeus turvallisiin ja terveellisiin työskentelyolosuhteisiin ja työhyvinvointiin. Vaikka Suomi on pärjännyt erityisesti nuorten osaamista mittaavissa kansainvälisissä Pisa-tutkimuksissa hyvin, kouluviihtyvyystudkimuksissa suomalaiset ovat olleet vertailujen hännillä. Yksi kouluviihtyvyyteen vaikuttava tekijä on luokkien koko.

Vuonna 2010 lisäpanostuksena opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut 30 miljoonaa euroa ryhmäkokojen pienentämiseen. Eduskunnan edellyttämän selvityksen mukaan yhteensä 82,1 % koulutuksen järjestäjistä käytti lisärahoituksen joko kokonaan tai osittain ryhmäkokojen pienentämiseen. Suurin osa rahasta käytettiin joko ryhmien pienentämiseen tai jakotunteihin. Molemmilla toimenpiteillä on sama vaikutus. Näistä myönteisistä toimenpiteistä huolimatta valtion panosten lisääminen perusopetukseen on taloudellisen taantuman olosuhteissa lähinnä hidadistanut luokkakokojen suurenemista.

Tutkimustiedon mukaan ero suurempiin ryhmäkokoihin näkyy erityisen selvästi äidinkielen ja matematiikan opetuksen tuloksissa. Samoin ero pienissä ja suurissa luokissa opiskelleiden

välillä on sitä pysyvämpi, mitä kauemmin opiskelu pienessä luokassa on jatkunut. Hyöty pienestä luokasta kuitenkin jatkuu senkin jälkeen, kun oppilas on siirtynyt suurempaan luokkaan. Pienen luokkakoon edullinen vaikutus kohdentuu erityisen selvästi matalimman sosioekonominen tason perheistä tullessiin lapsiin. Tutkimuksen mukaan pienissä luokissa oppilaat ovat oma-aloitteisempia ja heillä on vähemmän tarkkaavaisuusongelmia (prof. Keltikangas-Järvinen 2010).

Lakialoitteessamme (LA 69/2010 vp) ehdotetaan perusopetuksen opetusryhmien enimmäiskooksi luokille 1—6 16 oppilasta ja luokille 7—9 23 oppilasta sekä esiopetuksen opetusryhmän enimmäiskooksi 13 oppilasta. Lisäksi lakialoitteessa ehdotetaan perusopetuslakiin säännöstä, jonka mukaan yleisopetuksen opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon erityistä tukea tarvitsevien sekä eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppilaiden määrä opetusryhmän kokoa pienentävänä tekijänä siten, että yksi näihin ryhmiiin kuuluva oppilas katsotaan laskennallisesti kahdeksi oppilaaksi.

Kuntien taloudellisten vaikeuksien takia on pelkona, että useissa kunnissa joudutaan opetusryhmäkokoja jälleen kasvattamaan. Kunnille on turvattava mahdollisuus järjestää laadukasta perusopetusta. Laadukas opetus- ja kasvatustyö, turvallinen koulu ja riittävät voimavarat mahdollistavat koulutuksellisen tasa-arvon toteutumisen.

1.3.1.2 Määrärahan osoittaminen oppivelvollisuuden ulottamiseksi 18 ikävuoteen perusopetuksen, lukio-opetuksen, ammatillisen opetuksen ja oppisopimuskoulutuksen voimavaroja lisäämällä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ehdottaa, että nuorten oppivelvollisuutta jatkettaisiin 18 ikävuoteen saakka. Oppivelvollisuuden suorittaminen tapahtuisi kaikkien alle 18-vuotiaiden osalta valinnaisesti joko peruskoulussa ja lukiossa, peruskoulussa ja ammatillisessa oppilaitoksissa tai oppisopimuskoulutuksessa taikka ammatilliseen koulutukseen integroidussa työpajatoiminnassa. Vasemmistoliiton mielestä koulutusurien kattavuutta pitäisi parantaa

ja tätä kautta lisätä kaikkien nuorten kiinnittymistä työelämään. Asiasta on jätetty toimenpidealoite 17.12.2009 (TPA 88/2009 vp).

Ehdotuksen tarkoituksena on lisätä perusopetuksen sekä lukio- ja ammatillisen opetuksen oppilaspaikkamäärää sekä oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärää. Vasemmistoliitto haluaa perusopetukseen lisättäväksi 4 000 paikkaa, lukioon 2 000 lisäpaikkaa, ammatilliseen opetuksen 4 000 lisäpaikkaa sekä oppisopimuskoulutukseen 2 000 lisäpaikkaa.

Ehdotettu lisämääräraha 12 000 000 euroa kohdennettaisiin kuntien yleissivistävän koulutuksen käyttökustannusten valtionosuuksiin ja -avustuksiin siten, että perusopetukseen ohjattaisiin 8 000 000 euroa, jolla luotaisiin kuntien rahoituksen kanssa noin 4 000 oppilaan aloituspaikkaa vastaava lisäresurssi, ja lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin 4 000 000 euroa, jolla luotaisiin kuntien rahoituksen kanssa noin 2 000 oppilaan aloituspaikkaa vastaava lisäresurssi.

1.4 Kuntien harkinnanvaraiset avustukset

Ehdotamme vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ryhmäaloitteiden mukaisesti, että valtiovarainvaliokunta lisää momentille 28.90.30 valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus) 15 000 000 euroa.

Hallitus esittää kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin 20 miljoonaa euroa, eli määräraha säilyisi kuluvan vuoden 2010 tasolla. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittää vaihtoehtobudjetissaan kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin käytettäväksi kaikkiaan 35 miljoonaa euroa eli 15 miljoonaa euroa ehdotettua enemmän.

1.5 Kuntien osuus maahanmuuttopolitiikan rahoituksessa

Ehdotamme momentille 26.40.30 valtion korvaukset kunnille (maahanmuuttoasioissa) budjettiperusteisesti lisättäväksi valtion vuoden 2011 talousarvioon 10 000 000 euroa.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä kasvaa, mistä aiheutuu kunnille lisäkustannuk-

sia. Tämän vuoksi kuntien määrärahoja tulee lisätä.

2 Poliisin määrärahat

Ehdotamme momentille 26.10.10 poliisin toimintamenoihin budjettiperusteisesti lisättäväksi valtion vuoden 2011 talousarvioon 10 000 000 euroa.

Hallituksen talousarvioesityksen vuodelle 2011 ja valiokunnan siitä saaman selvityksen mukaan poliisin toimintamäärärahoihin on tehty kuluvaan vuoteen verrattuna 10 miljoonan euron leikkaukset. Tämä muodostuu 5 miljoonan euron määrärahatason alentamisesta, vuodelle 2010 saadun 3 miljoonan euron työllistämismäärärahan poistamisesta sekä noin 1,75 miljoonan euron tuottavuusvähennyksestä.

Ehdotamme, että valtion tuottavuusohjelmaa ei sovellettaisi poliisilaitokseen ja sen henkilöstöön ja että poliisilaitoksen määrärahat korotetaan pysyvästi henkilöstön palkkakustannuksia vastaavalle tasolle. Tämän vuoksi ehdotimme valiokunnan lausunnossa hyväksyttäväksi valtionvarainvaliokunnalle seuraavaa lausumaa:

Hallintovaliokunta edellyttää, että poliisin määrärahat turvataan siten, että nykyinen määrärahataso voidaan säilyttää ja valtion tuottavuusohjelmasta poliisin osalta voidaan luopua jo vuoden 2011 talousarviovuonna. (1. lausumaehdotus).

3 Tullilaitoksen rahoitus

Ehdotamme momentille 28.10.02 Tullilaitoksen toimintamenoihin budjettiperusteisesti lisättäväksi valtion vuoden 2011 talousarvioon 6 120 000 euroa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tullilaitos joutuu priorisoimaan tehtäviään tavalla, joka merkitsee sitä, että osa lakisääteisistä tehtävistä jää joko tekemättä tai niiden laatu laskee. Ehdotamme budjettiperusteisesti lisättäväksi valtion vuoden 2011 talousarvioon 6 120 000 euroa momentille 28.10.02 Tullilaitoksen toimintamenoihin.

Lisäksi ehdotamme, että valtion tuottavuusohjelmaa ei sovellettaisi Tullilaitokseen ja sen henkilöstöön ja että tullilaitoksen määrärahat korotetaan pysyvästi henkilöstön palkkakustannuksia vastaavalle tasolle.

Tämän vuoksi ehdotimme valiokunnan lausunnossa hyväksyttäväksi valtionvarainvaliokunnalle seuraavaa lausumaa:

Hallintovaliokunta edellyttää, että tullilaitoksen määrärahat turvataan siten, että nykyinen määrärahataso voidaan säilyttää ja valtion tuottavuusohjelmasta tullilaitoksen osalta voidaan luopua jo vuoden 2011 talousarviovuonna. (2. lausumaehdotus).

4 Hätäkeskukset

Kuluvan vuoden kesäkuussa hallintovaliokunta käsitteli hätäkeskusuudistusta, joka toteutettiin sisäasiainministeriön asetuksella (HaVM 12/2010 vp — HE 262/2009 vp). Sisäasiainministeriön asetuksella siirryttiin kuluvan vuoden helmikuussa viidentoista (15) hätäkeskuksen aluejaosta kuuden (6) hätäkeskuksen suuralueisiin (36/2010). Mielestämme tähän muutokseen liittyy merkittäviä palvelun tarvitsijoita koskevia ongelmia, minkä vuoksi toimintojen keskittämistä suuralueisiin ei olisi tullut toteuttaa.

Nyt valiokunnan saaman selvityksen mukaan käsittelyssä olevasta talousarvioesityksestä ei löydy hätäkeskusten osalta mitään euromääräisiä mainintoja siitä, miten muutuskulut rahoitetaan. Vain tietojärjestelmien uudistamiseen on euromääräinen ehdotus. Sen sijaan henkilöstön siirroista laitokselle aiheutuviin kustannuksiin ja henkilöstön muutosturvan toteuttamiseen ei ole osoitettu riittäviä määrärahoja. Valtionhallinnon muutostilanteissa on noudatettava tinkimättä valtioneuvoston päättämiä henkilöstöpoliittisia periaatteita, sopimuksia ja lakeja. Työllistymisen yhtäällä Suomessa ei saa johtaa työttömyyteen toisaalla. Organisaation tulee tukea sekä työn perässä muuttavia että niitä, jotka eivät voi tai halua jatkaa Hätäkeskuslaitoksen palveluksessa.

On elintärkeää, että hätäkeskukset toimivat kiitettävästi kaikkina eri vuorokauden aikoina. Hätäkeskusten teknisten järjestelmien toimivuus tulee varmistaa ennen uusien hätäkeskusten aloittamista. Tämä on kansalaisten turvallisuuden kannalta ensiarvoisen tärkeä asia.

Arvioimme, että siirtyminen kuuteen suuralueeseen hätäkeskuslaitoksessa heikentää hätäkeskuspäivystäjien paikallistuntemusta, mikä on ensiarvoisen tärkeä toiminnan laatuedellytys, jotta onnettomuus- tai rikospaikoille ehdittäisiin ajoissa. Muun muassa Rovaniemen hätäkeskuksen siirto Ouluun ja Tampereen hätäkeskuksen siirto Poriin vaarantaa ja hidastaa avunsaamista onnettomuus- ja hätätilanteissa.

Ongelma on selvästi olemassa, ja tieto tästä on esitetty valiokunnalle, mutta tästä huolimatta hallituspuolueen kansanedustajat ovat toteuttamassa selvästi kansalaisten turvallisuutta heikentävän hätäkeskusuudistuksen. Tämän lisäksi uudistuksen toteuttamiseen liittyy muitakin avoimiksi jääviä kysymyksiä. Miten turvataan lyhyellä aikavälillä koulutetun päivystys- ym. henkilöstön saatavuus esitettyihin kuuteen uuteen hätäkeskukseen?

Hätäkeskusuudistuksen kokonaiskustannuksista eikä myöskään uudistuksen rahoituksen turvaamisesta ei ole täyttä varmuutta.

Hätäkeskustoimintaa ei saa vaarantaa resursien mahdollisen riittämättömyyden takia. Hätäkeskusuudistus maksaa kymmeniä miljoonia euroja, minkä rahoittaminen julkisen talouden ollessa huomattavassa epätasapainossa on hyvinkin epävarmaa. Ehdotimme kesäkuussa hallintovaliokunnassa hätäkeskuslain käsittelyn yhteydessä hallituksen lakiehdotukseen 5 §:n muutosta, jossa lain tasolla määrättäisiin palattavaksi viidentoista (15) hätäkeskuksen malliin:

Tämän vuoksi ehdotimme valiokunnan lausunnossa hyväksyttäväksi valtionvarainvaliokunnalle seuraavaa lausumaa:

Hallintovaliokunta edellyttää, että hätäkeskuslaitoksen määrärahat turvataan siten, että toiminta voidaan palauttaa 15 hätäkeskuksen mallin pohjalle ja että valtion tuottavuusohjelmasta hätäkeskuslaitoksen osalta voidaan luopua jo vuoden 2011 talousarviovuonna (3. lausumaehdotus).

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katsomme,

että hallintovaliokunnan olisi lausunnossaan tullut ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2010

Unto Valpas /vas
Veijo Puhjo /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Kuntatalous

Valtion rahoitusta kansalaisten peruspalvelujen turvaamiseen on 90-luvulta lähtien rajusti vähennetty samaan aikaan, kun tehtäviä on osoitettu kunnille jatkuvasti lisää. Kuntien talousongelmat ovat kasvaneet, veroäyriä on jouduttu nostamaan ja velkamäärää kasvattamaan lähes jokaisessa kunnassa. Kuntien peruspalvelujen — kuten sosiaali- ja terveys- sekä koulutuspalvelujen — saatavuus ja riittävyys on uhattuna useissa kunnissa. Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää tasokorotusta kuntien valtionosuuksiin.

Valtiovarainministeriön kuntajaoksen mukaan kuntien valtionavut lisääntyvät ensi vuonna 410 miljoonaa euroa. Kun tästä summasta vähennetään Kuntaliiton ilmoittama valtion toimenpiteiden aiheuttama kuntien verotulojen vähennys 129 miljoonaa ja huomioidaan kuntien valtionosuuksiin sisältyvä todellinen kustannusten nousu 248 miljoonaa, jäljelle jää 33 miljoonaa euroa. Tällä rahalla tulisi kattaa kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten noususta (+271 milj.e.) johtuva valtionosuus, joka on 74 miljoonaa euroa. 33 miljoonaa euroa ei siihen riitä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon lakiuudistukset ja muut esitetyt toimenpiteet lisäävät kuntien kustannuksia Kuntaliiton mukaan jopa 100 miljoonaa euroa. Valtio myöntää näihin menoihin valtionosuutta vain 21,25 miljoonaa euroa. Kuntien peruspalvelumenot lisääntyvät Kuntaliiton arvion mukaan 344 miljoonaa euroa. Valtiovarainministeriö myöntää, että ensimmäisen kerran kuuteen vuoteen talousarvio on kuntataloutta heikentävä. Ministeriön mukaan kuntien rahoitusasema heikkenee 42 miljoonalla eurolla vuoteen 2010 verrattuna. Tämä suuntaus kuristaa jo ennestään ahdingossa olevia kuntia. Perussuomalaiset edellyttävät, että kuntien peruspalvelujen laatu ja saatavuus turvataan nostamalla kuntien valtionosuuksia.

Esitän, että momentille valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen 28.90.30 osoitetaan lisärahoitusta 250 miljoonaa euroa kuntien valtionosuuksiin peruspalvelujen turvaamiseksi.

Poliisitoimi

Hallituksen esitys pienentäisi toteutuessaan edelleen poliisin henkilöstöresursseja ja heikentäisi poliisin edellytyksiä hoitaa yhteiskunnallinen tehtävänsä lainvalvojana.

Poliisille ilmoitettujen rikosten määrä on kasvanut vuodesta 2006 lähes 24 %, eikä kasvu ole hiipumassa. Erilaisiin tuottavuusohjelmiin vedoten poliisin edellytetään vähentävän henkilöstömääriä vuoteen 2015 mennessä yhteensä 670 henkilötövuodella. Hallituksen esityksen seurauksena jo ensi vuonna Helsingin poliisilaitos joutuisi vähentämään yli 100 henkilöä ja Keskusrikospoliisi 34 henkilötövuotta.

Perussuomalaiset edellyttävät, että poliisitoimella on sellaiset resurssit, joilla se pystyy tehokkaasti valvomaan lain noudattamista ja yleistä järjestyksenpitoa. Poliisin henkilöstömäärärahat ja resurssit on mitoitettava yhteiskunnan todellisten tarpeiden eikä tuottavuusohjelmien perusteella. Poliisitoimen määrärahoilla tulee turvata riittävät, vähintään nykyiset henkilöstöresurssit.

Esitän, että poliisin toimintamomentille (26.10.01) osoitetaan lisärahoitusta 10 miljoonaa euroa poliisin resurssien turvaamiseksi.

Talousrikollisuus ja harmaa talous

Harmaan talouden kasvu on ollut räjähdysmäistä. Verojen ja maksujen kiertämisellä sekä työntekijöiden alepalkoilla harmaan talouden yritykset voittavat urakkakilpailuja jopa kuntien ja muun julkishallinnon hankkeissa. Tällainen maantapa on estettävä. Muutoin suomalaiset rehelliset yritykset kaatuvat harmaan talouden vyöryn alla. Nyt tarvitaan järeitä ja nopeita toimia suomalaisen työn ja yrittämisen puolesta.

Rakennusalan harmaan talouden kokonaan kitkemisellä voidaan työllistää kaikki rakennusalan nykyiset työttömät. Lähes vastaavanlainen vaikutus saadaan aikaan metalli-, kaupan- ja muilla palvelualoilla harmaan talouden torjumisella.

Perussuomalaiset esittävät nykyisen tilaaja-vastuun valvonnan tehostamista ja sanktioiden huomattavia korotuksia sekä työsuojelupiirien voimavarojen huomattavaa lisäämistä ja tarkastusoikeuksien laajentamista. Tuemme Rakenusliiton esitystä tunnistekorttiin liitettävästä veronumerosta ja esitämme tämän toteuttamiseksi pikaista lain ja asetuksen tekemistä. Verotajan, rikospoliisin ja työsuojelupiirien tietoverkkojen yhteen sovittamisen esteet on poistettava välittömästi, olivat ne sitten teknisiä tai lainsäädännöllisiä.

Pääurakoitsijoiden pääluottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen tarkastusoikeudet on laajennettava koskemaan koko alihankintaketjun kaikkia yrityksiä. Toivottavasti tämä toteutuu sopimusteitse, muutoin on tehtävä lainsäädännöllisiä toimia. Yhdessä käännetyn alvn kanssa saadaan tehokkaasti karsittua harmaata taloutta ja parannettua työllisyyttä sekä kohennettua valtion taloutta jopa parilla miljardilla eurolla. Suomalaiset rehelliset yritykset saadaan samalle viivalle muiden kanssa.

Harmaan talouden ammattilaisista on valtaosa ulkomaalaisia yrityksiä. Kaikista kiinni jääneistä yrityksistä ja niiden omistajista sekä työntekijöistä on tehtävä rekisteri. Tällaisen rekisterin avulla annetaan rajamiehille välitön käännytys-oikeus. Näin suljetaan tehokkaasti muualta tuleva harmaan talouden harjoittajien rantautuminen maahan.

Hallitus esittää talousrikollisuuden torjuntaan ainoastaan kahden miljoonan euron lisärahoitusta, vaikka talousrikollisuus on kiihtyvässä kasvussa. Hallituksen esityksessä todetaan, että "harmaan talouden ja talousrikollisuuden kokonaismäärä lisääntyy yleisen taloustilanteen vuoksi. Talousrikostorjunnan vaikuttavuutta parannetaan." Hallituksen esitys ei ole missään suhteessa tilanteen vaatimiin toimiin.

Esitän, että poliisin toimintamomentille (26.10.01) osoitetaan lisärahoitusta 10 miljoonaa euroa harmaan talouden poistamiseksi.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitoksen resurssit ja toimintamahdollisuudet on mitoitettava todellisten tarpeiden eikä tuottavuusohjelmien perusteella.

Esitän, että rajalaitoksen toimintamomentille (26.20.01) osoitetaan lisärahoitusta 6 miljoonaa euroa toimintamahdollisuuksien ja resurssien turvaamiseksi.

Tulli

Hallituksen talousarvioesityksessä ollaan supistamassa Tullin määrärahoja 6 120 000 euroa verrattuna vuoden 2010 talousarvioon. Tullissa se merkitsee henkilövähennyksiä, koska muista menoista (IT- ja toimitilamenot) ei voi tinkiä. Aivan kuten poliisille, myös tullille on asetettu tuottavuusohjelmataavoitteet. Vuodelle 2011 henkilötyövuositavoite oli 2 445, mutta sitä on edelleen kiristetty siten, että vuoden 2011 tavoite on 2 278. Tuottavuusohjelman mukainen HTV-vähennys vuosina 2009—2011 on yhteensä 305.

Näin voimakas ja nopea henkilökunnan vähentäminen on Tullin mukaan vaikeuttanut Tullin tehtävien hoitamista, ja valvonnan taso on kärsinyt. Voimakkaat henkilöstövähennykset näkyvät tulevaisuudessa myös vaikeutena löytää sopivia ja osaavia työntekijöitä. Tullin toimintaedellytykset on turvattava.

Ei ole tarkoituksenmukaista eikä hyväksyttävää, että henkilöstöresurssien vähentämisspakko johtaa tullivalvonnan ja tarkastustoiminnan supistamiseen, jolla edesautetaan mm. terroristien maahantuloa.

Hätäkeskukset

Hätäkeskusten resurssit ja toimintamahdollisuudet on mitoitettava todellisten tarpeiden eikä tuottavuusohjelmien perusteella. Kansalaisten tulee jatkossa pystyä luottamaan hätäkeskusten toimintaan. Esitettyjen määrärahaselvitysten perusteella riittävä toimintakyky on vaarassa.

Esitän, että hätäkeskusten toimintamomentille (26.30.02) osoitetaan lisärahoitusta 10 miljoonaa euroa toimintamahdollisuuksien ja resursien turvaamiseksi.

Maahanmuutto

Maahanmuuttoviraston antamien tietojen perusteella oleskelulupahakemuksia kaikilla eri perusteilla tuli vireille tammi—heinäkuussa 2010 yhteensä 13 122 kpl. Edellisvuoteen kasvua on noin 14 %. Eniten kasvua viime vuoteen verrattuna on tapahtunut muuta omaista koskeissa perhesidehakemuksissa. Yksi merkittävimmistä muutoksista on tapahtunut somalialaisten perheenjäsentämishakemuksissa. Ne ovat lisääntyneet viime vuodesta lähes 30 %. 30.7.2010 mennessä hakemuksia oli tullut jo 2 470, kun koko viime vuonna määrä oli 2 204 kpl. Tämän vuodella lopulla vireillä tulee olemaan arviolta 6 900 somalialaisten perhesidehakemusta.

Turvapaikanhakijoiden ja heidän perheidensä vastaanotto-, oleskelu-, sosiaali- ja terveys-, kotouttamis- yms. kustannukset ovat yhteiskunnal-

le vuositasolla satoja miljoonia euroja. Pelkästään yhden alaikäisen turvapaikanhakijan vuosikustannukset vastaanottokeskuksessa ovat yli 50 000 euroa.

Hallituksen on pikaisesti ryhdyttävä kaikkiin mahdollisiin toimiin turvapaikanhakijoiden ja heidän perheidensä kotouttamiseksi mahdollisimman lähellä heidän kotiseutuaan/maataan, jossa ilmastolliset, kulttuuriset, uskonnolliset, kielelliset ja muut olot vastaisivat lähtömaan olosuhteita. Lisäksi tämä mahdollistaisi paremmin mahdollisen paluun syntymämaahan. Näin menetellen maamme voisi taloudellisesti auttaa monikymmenkertaisen joukon turvapaikanhakijoita nykyiseen kalliiseen ja tehottomaan avustajärjestelmäämme verrattuna.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella katson,

että hallintovaliokunnan olisi lausunnossaan tullut ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2010

Pietari Jääskeläinen /ps